

השפעת "גורם מתערב זר" על קיום הקשר הסיבתי בפלילים

(ע"פ 408/65, ע"פ 18/66, ע"פ 214/69)

א. מגמות כלליות

כידוע, המבחן לקביעת הקשר הסיבתי בפלילים שהתקבל בארץ הוא מבחן הצפיות,¹ "צפייה בפועל" או "צפייה סבירה" לפי טיב העבירה — עבירה של מחשבה פלילית, או עבירה של רשלנות. ביהמ"ש בודק אם האדם, הנאשם בגרימת תוצאה אסורה, צפה מראש כי התנהגותו עלולה להביא לידי אותה תוצאה, או אם קיימת היתת יכולת סבירה לצפות זאת; ובהתאם לכך קובע את הערך הסיבתי, מבחינה פלילית, של אותה התנהגות. מבחן זה נראה מוצדק שכן משמש הוא בסיס מוסרי להרשעתו בדין של הנאשם: הוא מורשע בגין כך שצפה בפועל את התרחשות התוצאה האסורה, ואף-על-פי-כן לא נמנע מלעשות את אשר עשה תוך מחשבת פסולה, או בגין כך שיכול היה למנוע את התוצאה תוך הפעלת זהירות סבירה. כשאין צפיות, בפועל או סבירה — לפי טיב הענין — אין מקום להרשעה. (במסגרת רשימה זו לא נתייחס לקטגוריה המיוחדת של "איסורים מוחלטים"). נראה כי מבחן הצפיות הנו המוצלח בין המבחנים לקביעת הקשר הסיבתי.²

לעיתים, לפי מבחן ה"גורם שאין בלעדיו" לא היתה מתרחשת התוצאה המזיקה, אלמלא היה מתווסף להתנהגותו של אדם שיצר סיכון מסוים גם גורם נוסף — "גורם מתערב זר" או "novus actus interveniens" והשאלה איך מתעוררת היא, מה ההזדלכה שיש להתערבות גורם זה על הקשר הסיבתי מבחינה פלילית בין התנהגותו של יוצר הסיכון לבין התוצאה המזיקה, מתי מנתק ה"novus actus interveniens" את הקשר הסיבתי כך שאין לדבר כלל על אחריותו הפלילית של יוצר הסיכון, ומתי האחריות מתקיימת למרות שבלעדי ה"actus" האמור לא היתה התוצאה מתרחשת כלל. המבחן העולה מן הפסיקה³ הוא טוב — מבחן הצפיות. רק כאשר יוצר הסיכון לא צפה מראש, או כאשר לא היתה קיימת יכולת סבירה לצפות מראש את התערבותו של אותו גורם יהיה בגורם זה כדי לנתק את הקשר הסיבתי בין התנהגותו לבין התוצאה המזיקה, ולשלול את אחריותו הפלילית.

1 בדרנה נ. היוע"מ, כ' פד"י (1), 78.

2 קורניק נ. היוע"מ, כ' פד"י (2), 163.

3 אבן צור נ. מדינת ישראל, כ"ג פד"י (1), 686.

4 ראה ע"פ 47/56 מלכה נ. היוע"מ, ו' פד"י, 1543.

5 ראה דברי השופט זילברג, שם, בעמ' 1543.

6 ראה למשל בע"פ 403/65 בייזון נ. היוע"מ, כ' פד"י (1), 491.

הערה כללית נוספת היא כי העקרון של "רשלנות תורמת" איננו חל במשפט הפלילי. במשפט האזרחי, בקביעת הקף אחריותו של גתבע שגרם לנזק מובאת בחשבון העובדה שהתובע עצמו התרשל, ובהתאם למידת רשלנותו של התובע מופחת שיעור הפיצויים שעל הנתבע לשלם, ומשקל רשלנותו התורמת של הנתבע יכול לעלות אף עד כדי בטול משקלה של רשלנות הנתבע כך שהוא ייחשב פטור לגמרי מלשלם פיצויים. זהו ענין של יחס כמותי.

במשפט הפלילי לעומת זאת אין האחריות של יוצר הסכנה ענין של יחס כמותי בין רשלנותו לבין מידת הרשלנות התורמת הטמונה בגורם המתערב הזר. האחריות האמורה תוצר באופן עצמאי, במידה ונתמלאו התנאים הדרושים כדי שהתנהגותו של יוצר הסכנה תהווה עבירה פלילית.

ברשימה זו גתייחס לאחריותו הפלילית של יוצר הסיכון, כשהגורם המתערב הזר הנו מעשה או מחול של קרבן העבירה.

ב. המבחן שנקבע בפסיקה – מקרים בהם ינותק הקשר הסיבתי בשל התנהגות הקרבן

נעבור עתה ונבדוק את פסקי-הדין העומדים לדיון ברשימה זו, לאור העקרונות הכלליים הנזכרים.

בפס"ד בדרנה נ. היינע"ם⁷ נסע הנאשם במהירות מופרזת וזכנס לצומת כשמולו בא אוטונוע. האוטונוע התקרב אל הטנדר ולפתע נפל האוטונוע תוך כדי הנסיעה ונהג, והאוי-פנוע עצמו המשיך בדרכו והתנגש בטנדר. נקבע כי נהיגתו של נהג הטנדר היתה רשלנית. אילו ראה הנהג את האוטונוע כפי שיהיה יכול וצריך לראותו, היתה ההתנגשות נמנעת⁸. אך התעוררה השאלה אם נפילת נהג האוטונוע הנה בגדר גורם מתערב זר המנתק את הקשר הסיבתי בין התנהגותו של נהג הטנדר ומוות האוטונוע. השופט ה. כהן מזכיר הלכה שנקבעה במשפט אזרחי, פס"ד סימון נ. מנשה⁹ וקובע כי כשמוות נגרם על-ידי מעשה רצוני או ברשלנות חמורה של הנפטר עצמו אין לייחס את תוצאת המוות למי שיצר את הסיכון שתוצאה זו תקרה כיון שהתגה היא כי אין אדם יכול וצריך לצפות מראת את התנהגותו המרושלת של הקרבן, אך הקשר הסיבתי בין יצירת הסיכון למוות אינו מנותק כשהתנהגותו של הנפטר הנה תגובה אינסטינקטיבית בלתי מתוכננת ובלתי מרושלת על המעשה הראשון. אילו היה ברור, כך עולה מפסה"ד, כי מעשהו של האוטונוע היה תגובה אינסטינקטיבית לסיכון שיצר נהג הטנדר, היה מקום להרשיע את נהג הטנדר בעבירה לפי ס' 218 לפקודת החוק הפלילי, אך כיון שהתביעה לא הראתה אם המנוח קפץ מן האוטונוע, או נפל תוך תגובה אינסטינקטיבית, אין אנו יודעים אם היה כאן מעשה רצוני, רשלנות חמורה או תגובה על פחד מהתנגשות, ויש לזכות את הנאשם מן הספק.

זיכוי של הנאשם בפס"ד זה בא, איפוא, למרות שביצרו את הסיכון לקרות התאונה יכול היה לצפות את התרחשות התוצאה. הקובעת היא, איפוא, טיב התנהגותו של הקרבן,

7 ראה הערה מס' 1.

8 שם, בעמ' 82.

9 ע"א 23/61, 26/61 סימון נ. מנשה, י"ז פד"י, 449.

השפעת "גורם מתערב זר" על קיום הקשר הסיבתי בפלילים

וכל התנהגות העולה כדי רשלנות רבהי מנתקת את הקשר הסיבתי בין התנהגותו של יוצר הסכנה והתוצאה האסורה.

לדיון נרחב יותר זכתה הלכת סיביון נ. מנישה בפס"ד קריניק נ. יהודה¹⁰.

במקרה זה הנתבע, נהג אוטובוס, נסע זמן ממושך בנתיב האמצעי של כביש בן שלוש נתיבים, ללא כל צורך, ובכך עבר על תקנה 50(ב) להקנות התעבורה. בכיוון הנסיעה הנגדי נסע ג'יפ, ומאחוריו – אופנוע. האופנוע, כרצותו לעקוף את הג'יפ יצא לפתע פתאום אל הנתיב המרכזי, ומשהבחין באוטובוס הבא מולו סטה אל הנתיב השמאלי (הוא הנתיב הימני של נהג האוטובוס). נהג האוטובוס ניסח גס"כן למנוע את ההתנגשות סטה אף הוא לנתיב הימני וסם אירעה התנגשות, כתוצאה ממנה קיפת נהג האופנוע את חייו. נהג האוטובוס הואשם בגרימת מוות ברשלנות, עבירה לפי ס' 218 לפקודת התוק הפלילי 1936, ובעבירה על תקנה 50(ב) הנ"ל.

בביהמ"ש העליון קובע הנשיא אגרנט כי כדי להשיב על השאלה אם מוצדק, מבחינה משפטית, לראות ברשלנותו של המערער סיבה חלקית לתאונה יש להעזר במבחן הצפיות, ומבחן הצפיות גותן תשובה שלילית לשאלה הנ"ל. עד כאן הולך השופט אגרנט בעקבות ההלכה הכללית כי המבחן לקביעת הקשר הסיבתי הוא מבחן הצפיות. אך השופט ממשיך ואומר: "הדרך שבה יש להטיל את מבחן הצפיות על נסיבות מהסוג הנדון עולה מן ההלכה שנפסקה בע"א 23/61, 26/61... יש להבדיל בין המקרה שבו יש לטוות למעשהו של המזיק השני את האופי של סתם רשלנות (mere negligence) לבין המקרה שבו התכוון (ההדגשה במקור) במעשהו להביא לתוצאה המזיקה הנדונה, כשם שיש להבדיל בין לבין המקרה בו נהג המזיק השני כפי שנהג מחוץ יחס של "לא אכפתיות", אלה הם מעשים מוזיקים אשר המזיק הראשון לא היה חייב, שעה שיצר על-ידי התנהגותו סיכון מסוים לחוותם מראש, ולפיכך יהיה בהם כדי לשלול את קיום הקשר הסיבתי ביניהם לבין התוצאה המזיקה שהתהוותה... בקטגוריה זו של מעשים מוזיקים הנחשבים כגורמים זרים ושלולים את קיום הקשר הסיבתי בין מעשהו של המזיק הראשון לבין התוצאה המזיקה הייתי כולל גם מעשה שהתבטא ברשלנות בדרגה גבוהה (gross negligence), אשר לא היה, איפוא, בידי המזיק הראשון, שעה שיצר את הסיכון הנדון, לחוותם מראש".

לעובדות המקרה, נקבע כי התנהגותו של רוכב האופנוע הגיעה לרשלנות רבהי ולכן נתק הקשר הסיבתי בין נהיגתו הרשלנית של נהג האוטובוס והתאונה, הואיל ונהג האוטובוס שיצר את הסיכון לקרות התאונה לא היה יכול לחוות מראש את מעשה העקיפה של רוכב האופנוע.

בישני פסקי דין אלה מאמצים השופטים ת. כהן ואגרנט הלכה שנקבעה בפס"ד אורחי ע"א 23/61 הנ"ל – ומיישמים אותה לדין הפלילי¹². נקבעת הלכה (להלן – ההלכה) כי במקום שמעשהו של קרבן התאונה הגו מכון או פזיו או שנעשה ברשלנות רבהי –

10 ראה הערה מס' 2.

11 ראה הערה מס' 9.

12 אין רשימה זו מתכוונת לעסוק בעיית הסבתיות במשפט האורחי. שם חלה הגנת הרשלנות התורמת של הניזוק. רשלנותו התורמת של הניזוק יכולה להביא אף לבטול האחריות המקרית, אם היא כגיעה ל-100%.

ניתק הקשר הסיבתי בין מעשהו של יוצר הסיכון והתוצאה האסורה. פס"ד בדרנה מסתמק במעשה רצוני של הקרבן, ולא דווקא מכוון או רשלני. אם ננסה לגשר באופן תאורטי בין מבחן הצפיות, אשר השופטים אינם הדלים מלהתייחס אליו ומלסמוך עליו, ואינם שוללים אותו, לבין ההלכה האמורה, כי אז ניתן לומר כי ההלכה קבעה פרומפציה חלוטה של אי-צפיה סבירה כאשר התוצאה המזיקה היתה התערבות גורם זר על רקע של מצב מסוכן, כשאותו גורם מתבטא בהתנהגות מכוונת או פזיזה של הקרבן או ברשלנות רבתי מצדו. השאלה היא אם אין בכך נימה של פקציה מסויימת, ככל פרומפציה, במיוחד חלוטה? האם תמיד חסרה "צפיות סבירה" כאשר הגורם המתערב הזר הגו התנהגות הקרבן מהטיב האמור? מפס"ד בדרנה עולה כי כזו היא ההלכה אף אם מעשהו של הקרבן בוצע בתנאים בהם היתה קיימת צפיות סבירה שתקרה התוצאה המזיקה. אותה ההלכה אומצה גם בפס"ד אבן צור נ. מדינת ישראל י, בו גדון מאוחר יותר.

ג. בקורת ההלכה

כאמור, המבחן הכללי לקביעת הקשר הסיבתי בפלילים הוא, כלום הנאשם צפה או היה צריך לצפות מראש את אירוע התוצאה המזיקה. באה ההלכה ומעתיקה את נקודת הכובד מטיב התנהגות הנאשם אל התנהגות הקרבן. האם בהכרח יביאו שני המבחנים לאותה התוצאה?
אנסה לענות על כך אגב בחינת כמה מקרים היפותטיים:

א. שמעון נוסע במכוניתו ברהוב שוכם. לפתע, בנסיבות שאינן ברורות צונח ראובן מגג בית סמוך. אין ראובן נהרג על-ידי הנפילה, אך הוא נדרס על-ידי גלגליו של שמעון שאינו מספיק לעצור. במקרה זה, לפי מבחן הצפיות נאמר כי שמעון לא היה יכול לצפות שראובן יופיע לפתע לפני גלגליו. ולפי ההלכה שגובשה בפסקי-הדין שנסקרו, בין אם התנהגותו של ראובן היתה רצונית (רצון להתאבד למשל), ובין אם נהג ברשלנות רבתי (רצה לתקן אנטנה של ראדיו בגג בו לא היה מעקה), נאמר שאין שמעון אחראי. כאן ישנה הזדהות בין התוצאה אליה נגיע לפי מבחן הצפיות לתוצאה אליה נגיע לפי ההלכה הנ"ל, אך יש להדגיש כי גם אם גפל ראובן מהגג בנסיבות של רשלנות "סתם", אין מקום לחייב את שמעון לפי מבחני הסיבתיות הכלליים.

ב. שמעון נוסע במכוניתו. ראובן רוצה להתאבד ועומד בצד הכביש מוכן לזנק אל בין המכוניות. הנסיבות הן כאלה שאדם סביר היה מסיק על כוונתו של ראובן להתאבד מעמידתו, אך שמעון לא צפה מה יעשה ראובן. ראובן מזנק אל בין גלגליו של שמעון ונדרס. לפי מבחן הצפיות נאמר כי שמעון היה רשלן בכך שלא צפה את מעשהו של ראובן. לפי ההלכה הנ"ל כיון שמעשהו של ראובן היה רצוני, אין שמעון אחראי. או לפי הפרומפציה אשר עליה מושחתת ההלכה נצטרך לומר כי התנהגות הקרבן מחייבת לגרום כי לא היתה כל צפיה סבירה אצל הנהג לגבי אירוע התוצאה, אולם ברור שאין זה כך, ולמעשה אין כל הזדהות בין שני המבחנים.

כאן המקום להעיר כי המבחן הכללי, מבחן הצפיות, מתנה את קיום הקשר הסיבתי בפלילים ביסוד נפשי של הנאשם – הצפיה בפועל או הצפיה הסבירה. כלומר, לפי

השפעת "גורם מתערב זר" על קיום הקשר הסיבתי בפלילים

מבחן זה אדם היוצר סיכון על-ידי התנהגותו לא יהיה אחראי לכל התוצאות העלולות לנבוע מאותו סיכון אלא אך ורק לתוצאות שהן בתחום הצפיות. עולה מכאן כי רק גורם מתערב זר בלתי צפוי או שתוצאותיו בלתי צפויות עשוי לנתק את הקשר הסיבתי בין יוצר הסיכון והתוצאה. אך, לפי ההלכה שבפסקי-הדין הנ"ל מותנה ניתוק הקשר הסיבתי בטיבו של הגורם הזר (פעולה רצונית, מכוונת, פיוזה או ברשלנות רבתי של הקרבן). כך, ניתוק הקשר הסיבתי הופך לענין אובייקטיבי, הקשור אך ורק ליסוד העובדתי של העבירה, הקשר בין יצירת הסיכון לתוצאה נהשכב כמנותק ללא כל זיקה לשאלה אם קרות התוצאה היה בגדר צפיותו של יוצר הסיכון אם לא. או בלשון אחרת, הפרוומפציה החלוטה של אי צפייה הטמונה בהלכה, יוצרת בעצם מעין פטור מוחלט מאחריות פלילית, בדומה לפרוומפציה החלוטה של רשלנות אשר עליה מוטב תמים האיטורים המוהלטים, היוצרת אחריות מוהלטת ללא כל התחשבות אם למעשה היתה קיימת רשלנות כל שהיא. וכיון שכך, אין מניעה לאמר כי אף אם יוצר הסיכון צפה את התוצאה ואפילו רצה בה, והגורם המתערב הוא מן הטיב האמור, לא קיים קשר סיבתי משפטי, ועל כן אין אחריות פלילית.

בפסקי-הדין הנדונים ברכיבה זו היתה התנהגותו של יוצר הסיכון רשלנית, והוא לא צפה את התוצאה שאירעה ולא הפך בה. אך אם המבחן לניתוק הקשר הסיבתי הוא ענין אובייקטיבי בלבד ללא כל יחס ליסוד הנפשי של הנאשם, הרי נאמר שניתק הקשר הסיבתי גם במקרה הנבא:

ג. שמעון מכוון רובה טעון במטות. ראובן, תוך אדישות לאפשרות שיפגע, מישוטט בשטח המטות, ושמעון אשר שונא את ראובן רשמה על ההזדמנות יורה בו וגורם לכותו. אין ספק כי לפי מבחן הצפיות אחראי שמעון. הוא צפה את התוצאה ורצה בה. אם המבחן לניתוק הקשר הסיבתי הוא אובייקטיבי, ואינו תלוי ביסוד הנפשי של שמעון, הרי בגלל פזיזותו של ראובן ינותק הקשר הסיבתי, ולפי כללי ההגיון הפורמלי, דינו של שמעון צריך להיות זכוי, בגלל העדר קשר סיבתי בין התנהגותו של שמעון לבין מותו של ראובן! אם נאמר כי פסק-דין כזה לא יתכן וברור שלא ינתן, כי אז פוסלים גם את מבחן ההלכה התולה את קיום הקשר הסיבתי או ניתוקו בהתנהגותו של הקרבן בלבד.

במילים אחרות: אמת, במקרים רבים, אין לדרוש מאדם היוצר סיכון לצפות מעשים רצוניים או רשלניים בצורה המורה על אנושים אחרים, וכיון שכך מעשים אלה הם בגדר גורם מתערב זר המנתק את הקשר הסיבתי בין הסיכון לתאונה. אך אין הדבר כך בהכרח: אין בעובדה שמעשה הוא מכוון, למשל, כשלעצמה כדי להראות שמעשהו של הקרבן לא היה צפוי. ניתן לאמר, אפוא, כנגד ההלכה, ממה נפשך: אם ישנה חפיפה (ונסינו להראות כי חפיפה זו איננה קיימת) בין מבחן הצפיות למבחן המוצע בהלכה — מבחן זה מיותר, ואם חפיפה כזו איננה קיימת (כפי שנראה לנו) בודאי ובודאי שיש לבטלו! עוד ניתן לחמוה: כלום עמד לנגד עיני השופטים ס' 219(ה) לפח"פ הקובע:

הגדרת
גרם
מיתה
219. "במקרים הבאים יחשב אדם כאילו גרם למיתתו של אדם אחר הגם שמעשהו אינו הגורם התכופ או הגורם היחיד של אותו אדם.
(ה) אם מעשה או אי מעשה כזה לא היו גורמים למיתה אלמלא היו מלווים במעשה או באי המעשה של האדם שנהרג (ההדגשה שלי — מ. ל. ג.) או של אדם אחר."

ברור כי ס' 219 כשלעצמו איננו יוצר עבירה, אך הוא מונה שורה של מקרים בהם אין הקשר הסיבתי מנותק. כלום ההלכה מתייחסת עם סעיף זה? לא מצאנו בפסקי-הדין הנזכרים התייחסות לבעיה זו.

ד. פס"ד אבן צור¹⁴ – דוגמה לתוצאות של הסטת נקודת הכובד להתנהגות הקרבן

פסקי-דין חדש בו מיושמת ההלכה הנ"ל הנו אבן צור נ. מדינת ישראל. הנאשם, נהג אוטובוס, הסיע את רכבו מבלי לסגור את הדלת האחורית. הקרבן, אחד הנוסעים, קם ויצא מן האוטובוס תוך כדי נסיעה ונהרג. נהג האוטובוס הואשם בגרימת מוות ברשלנות, עבירה לפי ס' 218 לפח"פ. שופט התעבורה זיכה את הנאשם בהסתמכו על הלכת קורניק, כי מקום שהוכחה רשלנות רבתי או פעולה רצונית של הנתבע, מנותק הקשר הסבתי. ביהמ"ש המחוזי סבר שלא היתה רשלנות רבתי מצד הנפגע ועל כן לא נותק הקשר הסבתי. בערעור לביהמ"ש העליון קבע ביהמ"ש כי אין ספק שפגיעה בנוסע מחמת אי-סגירת הדלת הנה בגדר צפיותו של הנהג, ואין צורך לומר שרשלנות תורמת איננה הגנה בפלילים, אלא, כמו שנאמר בפס"ד קורניק מקום שהניזוק התכוון ממש לתוצאה שנגרמה או שהיה אשם לה ברשלנות רבתי, או אומרים שהנאשם לא היה חייב לחוות התנהגות כזו מראש, והקשר הסבתי מנותק. גקבע כי רשלנותו של הקרבן היתה רשלנות רגילה ולא רשלנות כה גסה, עד כדי להוציא את התאונה מגדר צפיותו של הנהג, והנהג נמצא אשם בעבירה לפי 218 לפח"פ.

ניתן להעיר, כי פס"ד זה סוטה מן ההנמקה שבפסקי-הדין הקודמים. בפס"ד סימון נ. מנשה מביא השופט אגרנט דוגמה של פלוני המשליך קליפת בנגה על מדרכה, ואלמוני דורך עליה, מפני שהדבר מוצא חן בעיניו, וכתוצאה מכך מתחלק ונחבל. במקרה זה לא יאה הראשון אחראי לתאונה הואיל ולא יכול היה לחוות מראש את מעשהו הלא-אכפתי של השני¹⁵. דוגמה זו מצוטטת גם בפס"ד בדרנה¹⁶ ובפס"ד קורניק¹⁷. שם, ביהמ"ש העליון מסתפק במעשה רצוני כגורם מתערב זר המנתק את הקשר הסבתי, ולא דווקא במעשה המכוון לתוצאה המזיקה. הדוגמה הנ"ל דומה לחלוטין למה שקרה בפס"ד אבן צור, בו נקבע¹⁸ כי אכן מעשהו של הניזוק היה רצוני, אך השאלה אינה אם רצה לרדת – בדאי רצה – אלא אם התכוון לגרום למותו או לפחות היה אדיש לכך. נאמר כי אין להניח שכזה היה רצונו של המנוח. אבל, ניתן לטעון, גם המחליק על הבנגה לא התכוון להיחבל. הקרבן בפס"ד אבן צור רצה לצאת מן האוטובוס, כשם שהאדם שדרך על הבנגה התחשק לו לעשות כך. אין מקום להבחנה בין המקרים! ניתן לומר כי מכללא מבטל פס"ד אבן צור את הקביעה שבפס"ד בדרנה כי מעשה רצוני של הקרבן די בו כדי לנתק את הקשר הסבתי, ועל כך יש לברך!

אך ממה נבעו חלוקי הדעות בין הערכאות השונות בפס"ד אבן צור? הוויכוח אינו על הצפיות, אלא על מידת רשלנותו של הקרבן! וביהמ"ש העליון, בבואו לקבוע אם

14 ש.ב.

15 בע"א 23/61 הנ"ל בעמ' 468.

16 בע"א 409/65 הנ"ל בעמ' 81.

17 בע"א 18/66 הנ"ל בעמ' 168.

18 בעמ' 8–687.

השפעת "גורם מתערב זר" על קיום הקשר הסיבתי במיליים

רשלנותו של הקרבן היתה רשלנות רבתי או סתם רשלנות, לא שאל את עצמו מה היתה מידת סטיותו של הנאשם מהתנהגותו של אדם סביר, אלא, בסופו של דבר כלום היתה התנהגותו ניתנת לצפיה. קשה להסכים עם ביהמ"ש כי אדם הנמצא באוטובוס נוסע ויורד ממנו נוהג ברשלנות סתם, ולא ברשלנות רבתי, וסוף אותו מעשה — יוכיח. אלא, אם יש מקום לחיובו של הנאשם בדין הרי זה משום שהיה עליו לצפות את התנהגות הקרבן!

מירה לרנר-נאור *

* תלמידת השנה השלישית בפקולטה למשפטים.